

Recenzii

care accentul pe puterea sa de mijlocitoare s-a intensificat considerabil și s-a generalizat credința în arătările și puterea ei de săvârși minuni” (p. 220). Este foarte importantă menționarea unor comemorări liturgice ale Fecioarei, dar acestea au fost interpretate de către Epifanie al Salaminei ca practică idolatră atribuită ereticilor coliridieni, unde ar exista chiar și un sacerdoțiu al femeilor care aduc ofrande Maicii Domnului. Autorul respinge categoric acuratețea relatării lui Epifanie și vede în poziția sa critică doar o deformare a unei practici care nu avea nimic eterodox în conținut.

Capitolul al V-lea, intitulat *Pomenirea Fecioarei Maria: veacul al IV-lea și începutul celui de-al V-lea* (p. 223-274), examinează mărturiile patristice, izvoarele materiale (reprezentările grafice și icoane), precum și piesele iconografice alcătuite pentru sărbătorile liturgice dedicate Maicii Domnului în anumite centre creștine, praznice care ulterior s-au generalizat în practica întregii Biserici.

Ultimul capitol tratează sub titlul generic *Toiagul Ortodoxiei: cultul Fecioarei Maria și Sinodul de la Efes* (p. 275-302) relația dintre cultul marianic și devoțiunea personală a împărătesei Pulheria, așa cum s-a profilat pe fondul conflictului dintre basilisă și arhiepiscopul Constantinopolului de atunci, Nestorie, după cum rezultă din izvoarele nestoriene. Un mare minus al lucrării îl reprezintă evaluarea poziției lui Nestorie față de Sfânta Fecioară fără a expune sau măcar a aminti pasaje relevante din opera omiletică a vestitului predicator antiohian (editate de Friedrich Loofs în volumul *Nestoriana*), precum și omiterea faptului că „infamul eretic” a acceptat calitatea de Theotokos atribuită Mariei. În ceea ce privește contribuția Sinodului al III-lea Ecumenic de la Efes (431) trebuie interpretată ca generalizare și răspândire în întregul Imperiu și în Biserica Universală a unui set de tradiții deja existente care se țesuse în jurul cultului Fecioarei.

Tratând multe surse creștine inedite volumul reunește mărturiile dispartate și adesea neglijate privind cinstirea Maicii Domnului de la începuturile creștinismului și până la evenimentele Sinodului de la Efes, și astfel contribuie la conturarea unei perspective noi asupra acestui subiect, aducând o înțelegere mai bună a modului în care Fecioara Maria a devenit de timpuriu obiectul evlaviei și al venerării creștine.

Asist. Dr. Dragoș Boicu

Pr. Dr. Vasile Gafton, *Bucuria liniștii. Incursiuni în lumea spirituală a Sfântului Serafim de Sarov*, Ed. Andreiana, Sibiu, 2018, 214 p., ISBN 978-606-989-046-2

Aflarea păcii lăuntrice sau a liniștii autentice a fost dintru început unul dintre marile idealuri ale creștinismului, ca împlinire a binecuvântării date de către Mântuitorul Hristos Apostolilor după Înviere (Ειρήνη ὑμῖν, In 20, 26). Dobândirea „tihnii” sau a isihiei va deveni chiar țelul zecilor de mii de călugări care vor evada din „lume” în pustie la începutul secolului al IV-lea, făcând din pace inimii o condiție sine qua non pentru împlinirea vocației monahale, de a fi singur cu Singurul.

Nici cei rămași în lume nu vor abandona deplin ideea de liniște sau liniștire, pe care o vor căuta în cele mai diverse moduri, optând adesea pentru surrogate care ne oferă calmul sau iluzia unei certitudini a zilei de mâine.

Recenzii

Pacea este însă indisolubil legată de sentimentul fericirii sau cel puțin al bucuriei, după cum indică autorul volumului în capitolul introductiv al lucrării, intitulat „Despre cât suntem de aproape sau de departe de adevărata bucurie” (p. 14-28). După câteva clarificări terminologice și incursiuni filozofice pe marginea emoțiilor pozitive, Părintele Gafton subliniază faptul că „avem nevoie de o bucurie care să ne aducă în suflet liniște, siguranță, iar acea bucurie nu pare să se găsească printre variantele de bucurie pe care ni le pune la dispoziție lumea” (p. 23). Pe de altă parte, aflarea păcii pentru omul contemporan depinde de comuniunea cu acele persoane care și-au dobândit bucuria vieții prin cultivarea liniștii lăuntrice (p. 28).

Capitolul „Semnificații, căi și modalități de dobândire a bucuriei și a liniștii sufletești” (p. 29-48) ne pregătește pentru înțelegerea afirmației de căpătâi a Sfântului Serafim de Sarov care considera că dobândirea Duhului Sfânt este scopul vieții creștine, și acestui scop trebuie subordonate toate eforturile noastre ascetice care nu sunt decât simple mijloace ce ne întăresc motivația noastră interioară, aceea de a (re)deveni fii după har ai lui Dumnezeu.

Sub titlul generic „Întâlniri cu sfinți. Câteva repere biografice din viața Sfântului Serafim de Sarov” (49-87), autorul ne apropie de personalitatea luminoasă ascetului rus care s-a nevoit în pustia Sarovului ca reper pe drumul cel greu ce duce la liniștire. Descoperindu-l ca model de viațuire întru bucuria liniștirii și dobândind certitudini de neclintit privind lumea, viața și credința noastră, „realizăm că am devenit noi înșine participanți la acele valori perene ale spiritului uman care înnobilează și înveșnesc” (p. 70).

Vorbind „Despre bucurie ca sens al liniștii” (p. 88-100), autorul evidențiază convingerea Sfântului Serafim că bucuria liniștirii nu este rezervată doar monahilor, ci se adresează tuturor celor care cred cu adevărat în Dumnezeu, făcând din inimile noastre tronuri pe care îl invităm pe Dumnezeu să se așeze, iar din mințile noastre tainice cămări în care pomenim neconținut numele Mântuitorului Hristos. Liniștindu-ne la venirea Duhului Sfânt, dacă ajungem la acel fericit moment, sensul întregii noastre vieți „va răsări în sufletul nostru sub forma bucuriei efective și adevărate de a trăi” (p. 93).

Capitolul intitulat „Sfântul Serafim de Sarov – elemente pentru o pedagogie creștină a modului nostru de a fi în lume” (p. 101-121) insistă asupra unei presante nevoi de îndrumare pe care o resimte fiecare suflet în căutarea unor „soluții de ieșire din crizele interminabile pe care «traiful bun» al lumii în care trăim ni le transferă odată cu «beneficiile» nenumărate ale progresului” (p. 101). În această situație autorul îl indică pe Sfântul Serafim drept „cel mai bun dascăl de liniștire datorită nouății pe care o aduce lumii modul său de viațuire”, referindu-se la îmbrățișarea unei credințe pline de mângâiere, bucurie, încurajare și veselie care se transmite asupra celor din jur, aducând calm și certitudine sufletelor zbuciumate. Această formă de credință detensionată presupune asumarea unei permanente educații pe care sufletul și-o formează prin lecturarea zilnică a Sfintei Scripturi, care prin învățăturile și sensurile ei ne imprimă o îndrăzneală sau cutezanță care premerge liniștea și bucuria.

În capitolul „Modelul unei vieți trăite întru bucuria liniștirii” (p. 122-131), Părintele Gafton relevă faptul că neliniștea care ne caracterizează nu își are originea atât în lipsa de soluții care ne-ar putea rezolva problemele noastre, cât în absența unor soluții pe care am fi

Recenzii

dispuși să le acceptăm, „acele soluții care ne solicită să ne angajăm existențial, cu viața noastră în rezolvarea problemelor noastre” (p. 125). În mod analog și exemplul Sfântului Serafim poate fi greu de digerat de cei ce-și doresc liniștirea, dar nu au dispoziția de a-și asuma din toată inima calea ce duce la ea. Iar dacă vrem să ascultăm, să înțelegem și să acceptăm „soluția” Sfântului Serafim trebuie să scăpăm de neliniștea dureroasă a autojustificării modului nostru de a fi, a existenței noastre în lume (p. 128).

Oprindu-se asupra „Unității și umanității în lumina învățăturilor Sfântului Serafim de Sarov” (p. 132-149), autorul insistă asupra faptului că „realizarea acestei uniri sau a unificării lăuntrice duce la pace, la liniștire și, implicit, la bucurie, chiar și întru așteptarea puteri de Sus sau a maturizării spirituale” (p.138). Odată liniștit și eliberat de conflictul interior, sufletul, coerent în sinea sa, transferă această bucurie autentică și celor din jur, un element cheie în viziunea Sfântului Serafim, întrucât «ceilalți», prin observație și imitare a celui care și-a dobândit liniștea sufletească, reușesc să se mântuiască (p. 147).

Următoarele două capitole, intitulate „Postul Crăciunului, așteptarea mântuitoare care «taie împrejur» toate așteptările omenești” (p. 150-162) și „Crăciunul între așteptarea bucuriei și bucuria așteptării” (p. 163-170), sunt dedicate explicării acestei anticipări pe care creștinul o construiește în așteptarea praznicului Nașterii Domnului, o așteptare a mântuirii care „ar trebui să se supraordoneze tuturor celorlalte așteptări umani. Să dea consistență și sens tuturor așteptărilor noastre” (159). Pericopele evanghelice din duminicile acestui interval premergător Nașterii Domnului exprimă și ele o serie de limite ce își așteaptă dezlegarea în evenimentul mântuitor al venirii lui Hristos în lume, care ne eliberează din captivitatea prejudecăților noastre.

Așa cum ne-a obișnuit și în volumele anterioare, autorul se dovedește un exeget creativ, care extrage din textul biblic elementele unor conexiuni surprinzătoare, iar capitolul „Ce ni se poate întâmpla atunci când ne dorim să-l vedem pe Dumnezeu” (p. 171-185) încununează pasajele interpretate în această carte. Este vorba de pericopa lukanică despre vameșul Zaheu, din care menționez doar osteneala cerută de urcușul sau ieșirea din zona de confort pentru a atinge o experiență mistică, iluminatoare, unică, o revelație, în cel mai autentic sens al cuvântului (p. 178), și astfel „Zaheu are privilegiul de a ajunge la acel moment și nivel al trăirii în care să nu mai vămuiească oportunitățile oferite de lume, ci să prețuiască liniștea oferită de singura oportunitate cu adevărat importantă, mântuirea” (p. 183).

În capitolul „Cum putem să vedem Lumina Învierii și să ne împărtășim din bucuria liniștirii” (p. 186-202), Părintele Gafton dezvoltă tema însușirii bucuriei Învierii, momentul sfânt care schimbă sensul existențelor noastre și conferă timpului care trece pe lângă noi dintr-un vehicul al morții într-un parcurs către viață. „Odată cu Învieria lui Hristos, lucrurile nu mai sunt străbătute de timp, ci de lumină” (p. 187), și un exemplu relevant îl reprezintă episodul convorbirii Sfântului Serafim cu ucenicul său, Motovilov, când cei doi sunt cuprinși de lumina cerească care este în același timp pacea și bucuria liniștirii.

Capitolul final, intitulat „Despre liniștea așteptării și puterea care ne vine de Sus” (p. 203-214), trage incomoda concluzie că toată zdroaba cotidiană și tot efortul de a rezolva diversele probleme cu care ne confruntăm, și pe care ni le pricinuim mai mult singuri, „ne dau impresia că prezența noastră în lume este importantă”, iar noi ne hrănim cu această iluzie, în loc să căutăm bucuria liniștirii, care este ea însăși un semn al harului. Acest lucru

Recenzii

este și clar exprimat de rugăciunile Sfântului Serafim și cea a stareților de la Mănăstirea Optina, care încheie volumul, oferind exemple concrete de cuvinte ale sfinților pe care le menționase în primul capitol, cuvinte ce transmit experiențele lor personale și ne angajează și pe noi în acest parcurs spiritual.

În stilul său specific, elegant și așezat, cu constante observații psihologice și trimiteri la nuanțele filozofice ale temelor, Părintele Vasile Gafton realizează un reușit volum de inițiere în spiritualitatea Sfântului Serafim, la limita dintre îndrumarea duhovnicească, filozofie și psihologie, unind din nou în chip fericit și cu aceeași naturalitate cu care ne-a obișnuit, cultul și cultura.

Asist Dr. Dragoș Boicu